

majo, tedaj zmirej ptuja kljuka ostanejo, na katero bogatost, gladkost ino okroglost domačiga jezika obešati hočejo.

Če latinske iména povzamemo, se bomo le na ptuji podlagi, s ptujim nerazumljivim pomočkam zjedini- nili. Tudi bi bilo nespametno, zdaj h latinskim imé- nam perbežati, ko jih Serbi ino Rusi, kateri zmirej bolj marljivo ptuje blago odberajo ino popušajo, sami s slo- vanskim premeniti hočejo. Tedaj se vesolni povzemi latinskih mesečnih imén vpreti moramo, ako Slovani zedinjenje na domači podlagi z lastnimi perpomočki, s slovansko lastnino doveršiti hočemo. Jernej Lenček.

Misel o musealnem društvu.*)

Kamenena hmota¹⁾ se čisto in krasno glati²⁾, rast- ljina lepo raste, živčno ustrojstvo³⁾ se življenja obra- duje, kader so isti pomeri nazočni in združeni. Ravno to veljá o življenju rodine, tovarštva. Podjarmeni Slo- venec pravi: „da bi bila le edinost med nami, in blagor nam.“ Ni davno, kar se je glas o združenju Slovincov odmeval. In res česar je za življenje posebej potrebno, je treba tudi k občnemu, duševnemu življenju. Duševno življenje obsežuje vede, umetnosti. Tudi u beli Lju- bljani se duševniga življenja dosti kaže, — ali ko ve- jice same brez ukoreninjenja in debelíne. Kmetijsko druš- tvo za se, slovansko društvo samotno, dogodivšino druš- tvo ravno tako, prirodospitno društvo u tihem in sa- motno — vse le za se, in nazadnje le malo koristi. Tako se je tudi drugim narodam godílo, in nekterim se še zdej godí. Postale so akademije⁴⁾, na priliko: Pariška, Petrogradska, Berolinska, Monakovska; dru- god spet musealna⁵⁾ društva z različnimi oddeli. Res je, da so nektele samo tovarne in tudi malo ko- ristne, ali one so vse prevrate prestale in velikansko življenje se javi. Dosti predsodkov se bo o tem slišalo, ali po pravim precenenju bodo zginili. Vitesl. Ž.

Zastran pripravnosti slovenskiga jezika za sodnijske zapisnike.

Z velikim velikim začudenjem se je sploh unidan v Dunajskim vradnim časniku v nevradnim oddelku raz- jasnenje bralo, zakaj de se še zdej ne dajo sodijski zapisniki (protokoli) v slovenskim jeziku pisati. Preden to razjasnenje presodimo, ga podamo bravcam v slo- venskim jeziku:

„Na Krajskim“ — se tam bere — „je bila kakor je znano, več let navada, zapisnike v kazinskih zadevah tacih oséb, ki so le slovanski jezik razumele, tako iz- delovati, de sodnik, ki je bil vodnik zaslišanja, in slo- vanskiga jezika popolnoma umen, je zatoženiga in pa priče scer v slovanskim jeziku izpraševal in zasliševal, pisavec pa, ki je bil tudi slov. jezika popolnoma umen, je zapisnik v nemškim jeziku pisal. Deželno nadsod- njištvo v Celjovcu, katero je spoznalo, de je to ravnanje §. 169 in §. 210 kazinske postave zares nasprotno, je skusilo to ravnanje odpraviti ter je 9. kimovca t. l. vsim sodijam na Krajskim ukazalo, de naj se pri pri- čah in tožencih, ki le slovanski jezik razumejo, za-

pisniki v slovenskim in v nemškim jeziku pišejo, zra- ven pa prisežen tolmač pokliče. Pokazalo se je pa po enoglasnih naznanilih več kolegijalnih in posamesnih okrajnih sodnic, de ni mogoče, ta ukáz spolnovati, de- loma zato, ker pisanje zapisnikov v dveh jezikih je silno zamudno in trudno, deloma in posebno pa zato, ker, po enoglasnih naznanilih deželniga nadsodništva za Koroško in Krajsko in general-prokuratorja, scer vsi (??) vradniki na Krajskim slovanski jezik tako raz- umejo, de zamorejo v njem govoriti in v zaslišanje po- klicane zasliševati, de ga pa — razun malokterih — veči del pisati ne zna. Ker ta neznanost po nazna- nilih deželnih vradij se ne najde samo pri uradnikih, temuč tudi sploh v deželi, je ta skušnja prepričanje vtemelila, de slovanski jezik sedaj še ni toliko izobra- žen, de bi se zamogel pri sodijah kot vradni jezik ra- biti. To je deželno nadsodništvo in pa general-pro- kuratorja napotilo, ministerstvu pravosodja nasvetovati: de naj se tudi prihodnjič zapisniki, ki se z osebamí na- pravljajo, ki le slovanski jezik razumejo in če ga tudi sodnik in pisavec razumeta, le v nemškim jeziku pi- šejo.“

„Na to je ministerstvo pravosodja deželnimu nad- sodništvu na Koroškim in Krajskim odgovorilo: de imata scer po postavi na Krajskim in v slovenskih okrajnah Koroškiga nemški in slovanski jezik za sod- njiški jezik veljati, de naj se tedaj zapisniki s toženci in pričami, ki le slovanski jezik razumejo, pravilama v slovanskim jeziku pišejo, — de pa z oziram na raz- mere, ki sta jih nadsodništvo in general-prokurator razodela, mora za zdaj še izjema od te postave ob- veljati. Po tem je bilo tedaj dovoljeno, de naj se vse- lej, kadar se osebe le slovanskiga jezika zaslišujejo, če sodnik nima zapisovavca pri sebi, kateri slovanski jezik tudi ročno pisati zna, in če sodnik in zapisovavec jezik zaslišaniga razumeta, zapisnik v nemškim jeziku piše, zapis pa potem zaslišanimu v slovanskim jeziku pred bere. — Silne vzroke tega ukaza, ki se vpira na to, de je ročnost v pisanju slovenskiga jezika le malo razširjena, sploh na znanje dati, se nam je za to po- potrebno zdélo, de se napčnim razsodkam v okom pride.“ —

Tako se glasi spis v Dunajskim listu. Kdo ga je spisal, ne vémo, — toliko je pa gotovo, de pisavec vkljub zgodovini in sedanjim uvladnimu jeziku od slovenskiga jezika, clo nič vediti noče, ker vedno le od slovan- skiga govori. Ali morebiti s tem, de na naš jezik bíje, vsim slovanskim jezikam hoče vgodnost za pi- sanje zapisnikov odréči? Zna biti. Kdo zamore vse skrivnosti današnjiga časa zapopasti! — Pa pustimo to, in preglejmo razjasnenje.

(Konec sledí.)

Slovenske narodske pesmi v nemško prestavljene.

(Dalje.)

Razun tega razjasnenja narodskih pesem še drugih opomb v predgovoru najdemo. Pa one niso za naše bravece tolikanj važne, ker večidel le vodila zadenejo, katerih se je bilo treba deržati pri zbiranju pesem za to knjižico, in pri njih prestavljanju v nemški jezik. Slišali smo, s kako gorečo besedo naš rojak nekdanjost našiga naroda popisuje. Pa tudi njegov razsodek v sedanjih prizadevah Slovincov, s katerim pregovor sklene, lepo dokazuje pravičnost in poštenost nemškiga pevca, kateri se ne da od jednostranosti prevariti, da bi Slovence razžalil, ali v krivi sodbi njemu prihodnost odrekel. Toraj tudi konec tega krasniga uvoda tukaj pristavimo, ki se takole glasi:

„Preglejmo še enkrat v to zbirko vzete pesmi, katerih

*) Obljubljeni sestavki za Novice nam bojo dragi in prosimo za-nje. Le edino samo želimo, da so prav po domače spisani in vsakterimu bravcu lahko umevni. Namen »Novic« to terja. Vred.

1) Homot se sliši pri nas in pomeni stvar brez redú.

2) Glat, krystal, je čisto narodno, bolje tedaj kakor prekla- dano: vledenec.

3) Ustrojstvo, organismus od stvoriti, i. t. d.

4) Akademija, a in kadmus, po katerim se je izobrazenost u starodavnih časih do naših krajev preselila.

5) Museum, ravnolično z misliti, tedej mesto, kjer se misli. Pisatelj.

vse živi, vse se giblje, vse govori in se odgovarja, de se človeku zdi, kakor bi vse v resnici vidil in slišal, kar pesem pové. Blizo vsaka versta bi se upodobiti (namalati) dala, ako je ravno le kratka.“

Pa tudi v prevodu tacih pesem visoke umetnosti

Ein Verlassner.

Es liegt, es liegt ein schmaler Pfad,
Ein schmaler Pfad, ein glatter Pfad,
Der führt in's Dickicht tief hinein,
Tief in den grünen Wald hinein,
Ein Sünder liegt im Wald allein,
Er liegt gar krank und ächzt gar schwer,
Wünscht sich herbei den Priester sehr.

Da fliegt ein Vögelein heran,
Zum Vöglein spricht der arme Mann:
»Da lieg' ich kranker sünd'ger Mann,
Und wüschte mir den Priester sehr;
Wenn mir nur da ein Bote wär!«
So spricht und sagt das Vögelein:
»Ich selber will dein Bote sein.«

Das Vögelein in die Luft sich wiegt
Und an des Pfarrers Fenster fliegt,
Da zwitschert es und singt so fein,
Dass drob der Pfarrer wach muss seyn:
»Im Wald liegt Einer, krank gar schwer
Und wüschte herbei den Priester sehr!«
Das Vögelein auf den Thurm sich schwingt,
Und an die grosse Glocke klingt,
Dass drob der Messner wach muss sein.
Der Messner eilt zur Kirche schnell,
Den Pfarrer fand er schon zur Stell'.
Der Pfarrer spricht und redet diess:
»Ein Sterbender mich rufen liess,
Jedoch wohin? das weiss ich nicht!«
Das Vöglin aber also spricht:
»In's Schnäblein mir das Glöcklein thut,
So will ich vor euch springen gut,
Wohl springen gut und klingeln gut.«
Sie reichen flink das Glöcklein ihm,
Vor ihnen hurtig springts dahin,
Wohl springts dahin und klingelt hin,
Zum Kranken dort im Waldesgrün. —
Der Sünder beichtet allsogleich,
Die Seele fliegt in's Himmelreich.

Anastazija Grūna prehaliti ne moremo. Tukaj predstavimo sledeči nemški prevod in v priliko tudi slovensko pesmico svojim bravcam za pokušnjo, kako umetno on drage in drobne slovenske biserčke nabirati zna:

Zapušen.

Leži, leži vozka steza,
Vozka steza uglajena,
Kamor predelec derži
Notri v gojzd zeleni.
V gojzdu pa grešnik leži,
Bolán leži, milo ječi,
Duhovniga k sebi želi.

Drobna ptičica priletí.
Grešnik pravi, govori:
»Jez grešnik bolán ležim,
»Jez bi rad duhovniga,
»Pa mi nima kdo po njega.«
Drobna ptica pravi, govori:
»Grem jez po njega!«

Gori ptica v zrak zletí,
Na fajmoštrovo okno priletí,
In predrobno zažvergoli,
De fajmoštra prebudi:
»V gojzdu grešnik bolán leži,
»Duhovniga k sebi želi!«
Drobna ptica v turn zletí
In z velikim zvoncam pozvoní,
De mežnarja izbudi.
Mežnar je hitro vstal,
Ze je fajmoštra v cerkvi našel.
Fajmošter pravi, govori:
»Bolnik je poslal po me,
»Obhajaj grem, pa kam? ne vem!«
Ze predrobna tica govori:
»Dajte meni v klunčik zvončik;
»De jez pred vam skakljala bom.«
»Skakljala bom, zvonkljala bom.«
Ze so ji dali v klunčik zvončik,
Pred njima skakljala je,
Skakljala je, zvonkljala je,
De ju k bolniku pripeljala je.
Je grešnik spovedal se,
In duša šla v nebesa.

(Konec sledí.)

Zastran pripravnosti slovenskiga jezika za sodnijske zapisnike.

(Konec.)

Z velikim veseljem smo sprejeli mesca kimovca ukaz slavne nadsodije Celjovške, de se imajo sodijski zapisniki (protokoli) tudi v slovenskim jeziku pisati, ker smo iz tega razvidili, de višji vradije spoznajo potrebo, de v tako imenitnih zadevah, kakor so sodijske preiskovanja in na-nje se opirajoče sodbe, se v zapisnik ravno tiste besede zapišejo, kakoršne sotoženc in priče govorile, de po tem nobena z mota ni mogoča, pa tudi noben izgovor, „jez nisim tega govoril“ ne veljá. Spoznali smo iz tega tudi in se veselili, de tiste pravice, ki so po §. 160. in §. 210. drugim jezikam dane, so zagotovljene tudi našimu domačimu, — de tedaj zdej, kakor ravnopravnost zapové, pride tudi naš jezik v kancelijske spise.

Alj — kratko je bilo to naše veselje; — zagromeli so od vsih strani „Berichti“, de to ni zdej nikakor mogoče, brez de bi bili rekli: kdaj de bo mogoče. „De se pa resnica prav spozna, je treba čuti dva zvona,“ ali po latinsko „audiatur et altera pars“, ker v tacih rečéh, v kterih se ljudstva jezik sodi, imajo domači časopisi dolžnost očitno govoriti, kar je tudi samo visoko ministerstvo velelo, ko je izgovorilo, de se bojo pravični in brez strasti razglašeni prevdarki in nasveti radi poslušali.

„Novice“ niso nikdar prenapetiga in nemogočiga zagovarjale, in marsiktero reč, zavoljo ktere so bile

one pred létam še križane, spoznajo zdej možjé, ki so nam bili takrat nasprotniki, zdej pa so naši zagovorniki. Tudi to reč bomo mirno in tako razsodili, kakor je.

Neznani pisavec Dunajskiga lista pravi enkrat (bolj v začetku omenjeniga sostavka), de slovenski jezik še ni tako omikan, de bi se mogel pri sodijah kot vradni jezik rabiti“ — drugikrat (bolj proti koncu) pa pravi, de ročnost slovenskiga jezika je še premalo razširjena.

To je pa dvoje; scer bi znali tudi reči: ker je pri nas po kmetih ročnost nemškiga pisanja malo razširjena, še ni nemški jezik tako omikan, de bi se zamogel kot vradni jezik rabiti. Takiga kriviga razsodka vunder ne bo nihče zagovarjal. Vse drugo je jezik sam po sebi, — vse drugo pa znanost jezika.

Če pisavec v Dunajskim listu pravi, de je slovenski jezik premalo omikan, de bi se zamogli zapisniki v njem pisati, mu moramo naravnost reči, de to ni res — in mu bomo to tudi dokazali; — če pa pravi, de je ročnost slovenskiga pisanja pri vradnikih premalo razširjena, mu moramo žalibog! to poterediti.

Obernimo se k jeziku nazaj, in preglejmo; ali je res tako malo omikan; de ni za zapisnike?

Zapisnik ni nič družiga, kakor zapis besedi, ktere se v kancelii govori. Če se hoče kaj zapisati, se mora ja tudi govoriti; če se pa v kancelijah z ljudmi, ki samo slovensko govoré, v mnogoverstnih rečéh le slovensko govoré, izprašuje in odgovarja, tak mora ja slovenski jezik dovelj omikan biti, scer bi

clo govorjenje mogoče ne bilo; in noben čist Slovenec bi še ne bil pred sodbo stal, in že davnej bi se bile mogle kancelije zapreti. Taka pa ni. — Pa pojmo še naprej. Noben pameten Slovenec se ne bo scer s slovenskim jezikom bahal, de je že zdaj toliko omikan, kakor nemški, laški, francoski i. t. d., čeravno ni jezik tega kriv, — pa tudi noben previdin Slovenec še ni terjal, de bi si gospodje v kancelijah med sabo po slovensko dopisovali, ampak njih jezik naj bo, kakor je bil nemški, kateriga po vrednosti spoštujemo. Ali — če na naš jezik, kakoršni je že zdaj, pravično mero položimo, bomo spoznali, de ni tak revež, de bi ga mogli le za duri postavljati. Ali se ne prestavljajo vse postave in ukazi v državnim in deželnim zakoniku ravno tako dobro, kakor so v nemškem jeziku? Če vsiga vsak bravec ne razume, prašamo: ali tudi nemške, laške i. t. d. vsak Nемеc, Lah i. t. d. razume? Ali so še ktero prestavo zavolj pomanjkljivosti slov. jezika prestavljavci na dolgu ostali? Ali nimamo časnikov in bukev mnogoverstniga zapopadka v slovenskim jeziku? Ali se niso učile in se še uče pravoslovne reči v slovenskim jeziku? i. t. d. Lepo Vas tedaj prosimo: nikar ne natvezujte jeziku, česar so le tisti krivi, ki ga zanemarjajo!

Iz tega je jasno kot beli dan, de naš jezik je že toliko in še veliko veliko bolj omikan, kolikor je omike za zapisnike potreba. — Druga je pa, če se od ročnosti slovenskiga pisanja pri vradnikih govori. Tu ne moremo in ne smemo imenovanimu pisavcu tajiti, de velika večina vradnikov na Slovenskim ne zna slovensko pisati, in marsikteri bi zares ne bil v stanu, zdej zapisnikov po slovensko izdelovati. Ali silno čudno se nam zdi, de če se ima §. 169. in §. 210. v naših sodnicah za druge ptuje ljudi, postavim za Lahe, Francoze i. t. d. spolnovati, za naše domače pa ne!

Če pa zdej ni mogoče zavolj imenovaniga zadržka zapisnikov sploh v slovenskim jeziku pisati, vunder želimo zvediti: kdaj bo ta „zdej“ jenjal? in kdaj bo dôba zmožnosti nastopila? Vsaka reč ima enkrat konec.

Radi bi bili tedaj v imenovanim Dunajskim sestavku brali, de je gosp. generalprokurator, kateriga kot vstavoljubiga moža spoštujemo, s slavno Celjovško nadsođijo vred, ki je mesca kimovca tisti pravični ukaz dala, visokimu ministerstvu pravosodja, od kateriga smo z veseljem v imenovanim sestavku poterjenje brali, de je tudi slovenski jezik vradni jezik in de se imajo zapisniki s Slovenci pravilama v slovenskim jeziku (ne pa v zamudnim in nepotrebnim dvojnim) pisati, gotovo dôbo nasvetoval, kdaj de se ima spolnitev ministerskiga ukaza začeti.

Če je resnica, de vsi slovenski vradniki tako slovensko znajo, de zamorejo s Slovenci govoriti, — če na dalje poterdimo, de takimu ni nobena težava v malo tednih se pisati naučiti, — če nam to veliko vradnikov spričuje, ki že zdej ročno slovensko pisati znajo, ki pred malim časom še nič niso znali, — če dalje pomislimo, de se slovnic in besednjakov ne manjka, in de je ena slovnic nalaš za sodijske gosp. vradnike kratko in dobro spisana, mora vsak, kterimu je za vstavo in vstavne ljudske pravice mar, poterditi, de se zamore ročnost slovenskiga pisanja v malo tednih zadobiti, če se kdo le vsakdan eno uro v njem vadi, ker je pravopis v slovenskim jeziku veliko lože kot v nemškem. In sej vradniki v zapisnikih ne pišejo za natís.

S tem smo hotli do dobriga dokazati, de izučenje slovenskiga pisanja ni za taciga, ki slovensko govori, nobena težava, in de se ga le tisti straši,

ki se ga nikoli vaditi ne začne. „Hinc illae lacrymae!“

Naj to odkritoserčno razjasnjenje tisti slavni gospodje pravično presodijo, kterim je naloženo, vstavne ljudske pravice ravno tako varovati, kakor skerbijo, de se vradnikom nemogoče opravila ne nakladajo.

Če kdo misli, de smo v tem razjasnjenju kaj napčniga terdili, prosimo, naj nam odkritoserčno odgovori — pa le pošteno in z dokazi, ker le po ti poti se resnica razjasni, ne pa z natolcevanjem in čertanjem, ki je le orodje brezvestnih protivnikov slovenske ravnopravnosti.

Ta pravda je gotovo imenitna, in zasluži, de se pošteno in pravično dožene.

Želje v časopisnih zadevah.

Bliža se novo léto in z njim tudi nove naročila na slovenske časnike. Mislimo, de bi ne bilo naopak, ako bi v prihodnjč:

1) Na slovenskih časnikih tudi napis na vsačiga prejemnika slovenski bil, in spodej pristavek imel, za koliko časa je kdo naročen; n. p. „za četert léta.“ Kar prvo vtiče, ni treba dokazovati zakaj? ker je naj lepši, de je tak napis, kakoršin v časniku jezik. To naj bi tudi od slovenskih pisem veljalo. Slovensko pismo ali časnik previden s ptujim napisam se nam zdi, kakor človek s šemo na obrazu. Kdor se svoje domovine ne sramuje, na slovenske pisma in časnike ptujih napisov ne obeša, razun, če je to neobhodno potrebno. Slovenske pisma in časniki naj tedaj za naprejs poštenim slovenskim čelam po svetu hodijo. Kar drugo vtiče, se nam potrebno zdi, de se pod napisam naznani, za koljko časa je kdo naročen, ker se velikobart pripeti, de naročnik, ki več časnikov ima, sam ne vé, ali je za četert ali za polléta naročen. V tem nam nemški časniki predsvetijo.

2) Bi tudi radi, de bi Novíce in Ljublj. časnik nam prinašala žitni kup in tarifo za mesó. Eden tudi ceno blagá v Terstu, kakor je bilo že prej v „Novicah.“ Čudno se nam zdi, de se iména mertvih v nobenim slovenskim časniku ne oznanujejo.

3) Tudi bi bilo dobro, de bi Lj. časnik vsaki sestavk z debelo začetno besedo pričel, de se lahko že od dalječ razloči, od kateriga kraja ali mesta se govor začne.

Iz Dolenskiga.

Novičar iz mnogih krajev.

Še zmiraj se nič gotoviga ne vé: ali bo mir ali vojska; komaj se enmalo zvedri, kar na enkrat spet zakrijejo črni oblaki politiško nebó. Pruski kralj je 21. dan t. m. poklical zbor poslancov iz cele dežele skupej, spoznavši, de v tako silnih časih in tako imenitnih zadevah, kakor je razsodba čez mir ali vojsko, se morajo tudi ljudstva poslanci zaslišati. Na tem zboru bo zdej nar več ležeče, kako se bo Pruska vlada prihodnjč obnašala. Kralj je začel zbor poslancov z nagovorom, iz kateriga se pa nič prav razsoditi ne da, ali je bolj za mir ali za vojsko; vse besede so tako postavljene, de jih razložiš, kakor ravno hočeš. Še zmirej tedaj visí mir ali vojska na enim lasu, in vunder nam je mirú tako silno potreba. Tudi Francoska vlada je 40,000 vojakov vkup poklicala in vojni minister je unidan 8 milijonov in 400,000 frankov za vojskine priprave terjal, ker pravi, de nemške homatije so tako zapletene, de se mora tudi francoska vlada previditi zoper vojsko. Tudi Rus postavlja po svojih mejah mogočne armade. Kaj bo iz vsiga tega, se mora zdej vsaki dan pokazati.

Današnjimu listu je pridjan 37. dokladni list.